

SUBSIDIS VATICANS PER A LA HISTÒRIA DE LA NOSTRA CULTURA

No és necessari demostrar la gran utilitat de l'escorcoll dels arxius per a poder inventariar tota la nostra cultura passada. Els dos volums de documents de Rubió i Lluch¹ en donen una prova ben palpable.

L'Arxiu Vaticà a malgrat de la seva condició d'universal, que en aquest particular no pot comparar-se amb cap dels nostres més importants arxius, principalment perquè en ell s'hi registren sobretot gràcies espirituals o gestes dels papes, ens ofereix no obstant engrunes ben aprofitables que completen la història de la nostra cultura. En ell havem treballat alguns anys anotant i recollint tot quan fa referència a aquest tema i d'entre les moltes i encara no metòdicament ordenades notes preses en treiem ara alguns documents dels segles XIVe-XVe referents a estudis.

Oferim, doncs, als lectors dels ANALECTA, documents sobre el magisteri en lleis del professor de Lleida Guillem Bertó (ap. 1), sobre els de teologia de fra Pere d'Arenys (ap. 2), del Rev. Andreu Bertran (ap. 4) i dels menorets Pere Garcia i Pere Çanou (ap. 5.6). També donem el nomenament de canceller de l'Estudi de Lleida a favor de Dalmau Mur (ap. 7) i diferents actes en pro del col·legi d'en Pons fundat en aquesta mateixa ciutat (ap. 3).

JOSEP RIUS SERRA, PREV,

¹ RUBIÓ I LLUCH, A.: *Documents per a la història de la cultura catalana mig-evil*. Barcelona 1918-1921.

APÈNDIXS

I

Avinyó, 4 juny 1343.

Climent VI dona facultat a Guillem Bertó per a que pugui prendre el grau de doctor a Lleida, no obstant el jurament que havia fet de graduar-se a Tolosa.

D.^o f.^o Guillelmo Berthoni, clerico Terraconen. dioc. licenc. in Legibus, salutem etc. Litterarum scientia, morum decor et alia tuarum virtutum merita... promerentur ut in hiis que a nobis suppliciter postulas quantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus. Oblata siquidem nobis nuper pro parte tua petitio continebat quod tu olim in generali studio Tholosan. existens, ubi in Legibus ad statum et gradum doctoralem licentiam recepisti, tempore huiusmodi obtinende licentie et antequam huiusmodi licentiam obtineres iurasti, teque iurare oportuit in manibus di. fi... cancelarii eiusdem studii, iuxta morem solitum et ordinationem antiquam studii prelibati quod si contingeret te ad statum et gradum doctoralem in ipsis Legibus pervenire, tu in dicto studio et non alibi pro posse tuo huiusmodi doctoratus tui festum faceres et ibidem susciperes insignia doctoralia in legibus memoratis, quodque tu propter paupertatem quam pateris nondum recepisti in ipso Tholosan. studio, ubi in huiusmodi solemnitatibus solent feri magne pompe, plurima subiri necessario onera etiam superflua expensarum nondum potuisti, nec adhuc potes commode absque tuo dedecore facere dictum festum seu inibi insignia doctoralia recipere prelibata.

Cum autem... tu in generali studio Ilerden., de cuius partibus infra unam dietam oriundus existis, et in quo studio Ilerden. de presenti iura civilia legis, et ubi etiam domini et amici tui quos in partibus illis habes de propriis eorum bonis proponunt tibi omnes expensas ad dictum festum necessarias ministrare et alias te inibi honorare, que in dicto studio Tholosan. tibi minime facerent seu etiam ministrarent, pro parte tui fuit nobis humiliter supplicatum, ut providere tibi et statui tuo super hoc de benignitate apostolica dignaremur.

Nos itaque tuis in hac parte supplicationibus inclinati, quod iuramento predicto, super quo tecum auctoritate apostolica dispensamus, ac alia promissione quacumque super hiis per te factis et quibuscumque statutis et consuetudinibus studiorum predictorum contrariis... quacumque firmitate... roboratis nequaquam obstina-

tibus, dicta insignia doctoralia in eodem studio Ilerden. libere et licite recipere ac huiusmodi festum ibidem facere valeas, tibi tenore contrariis ... quacumque firmitate ... roboratis nequaquam obstantibus, dicta insignia doctoralia in eodem studio Ilerden. libere et licite recipere ac huiusmodi festum ibidem facere valeas, tibi tenore presentium .. duximus concedendum. Nulli etc.

Dat. Avinione ii non. iunii, a. II.

Arx. Vat., Reg. Avin., 50, f. 424

2

Avinyó, 22 octubre 1387.

Climent VII a petició del rei Joan I d'Aragó i de la reina Violant mana al bisbe d'Elna que examini Fra Pere d'Arenys¹ i si el troba idoni li doni el magisteri en Teologia.

Ven. fratri ... episcopo Elnen², salutem etc. Viri sacre lectionis studio dediti et in lege Domini eruditi apostolici favoris gratiam promerentur, eoque liberalius decet ipsorum desideriis annui quo ex eorum profectibus maior potest in Dei ecclesia utilitas provenire.

Cum itaque, sicut accepimus, d. f. Petrus de Arenys, ord. fr. predicatorum, professor conventus Barchinonen., diutius in Theologica Facultate in diversis locis dicti ordinis studuerit, ac in civitate Bononien. librum Sententiarum legerit, et adeo divina sibi suffragante gratia profecerit quod meretur suscipere honorem magisterii in eadem, pro parte sua nobis extitit humiliter supplicatum ut ipsum ad honorem huiusmodi magisterii promoveri de benignitate apostolica mandarem.

Nos autem de ipsius Petri sufficientia et ydoneitate certam notitiam non habentes, huiusmodi, nec non carissimi in Christo filii nostri Iohannis regis et carissime in Christo filie nostre Iolandis regine Aragonum illustrium, pro ipso Petro dilecto eorum nobis humiliter supplicantium, supplicationibus inclinati, fraternitati³ tue ... mandamus quatinus si per te ac di. fi. Petri Borroni, pro-

¹ No creiem aventurat identificar aquest Pere d'Arenys amb un Petrus d'Aragonia, O. P. que figura com a doctor matriculat a Bolònia en el llibre suau publicat pel cardenal Ehrle: *Universitatis Bononiensis Monumenta*, I. *I più antichi statuti della facoltà teologica dell'Università di Bologna*. Bolònia 1932, n. 22 de la matrícula.

El P. Denifle resumeix les dades que ha trovat en QUETIF-ECHARD sobre Pere d'Arenys i publica els trossos de la crònica referents a Benet XIII continguts en el ms. 8-2-45 de la Bib. Universitària de Barcelona (*Archiv. f. Litt. u. Kirchengeschichte des Mittelalters* III, p. 645.)

² Segurament que s'havia de remetre aquesta butlla al qui després fou papa Benet XIII, puix esborrada, hi ha aquesta adreça: do. fo. Petro S. M. in Cosmedin, diac. card., apost. sedis legato.

³ esborrat: circumspectioni tue.

curatoris dicti ordinis, magistri in sacra Pagina, vel alterius in eadem facultate magistri cui prefatus Petrus Borroni alias forsan impeditus duxerit commitendum, et aliorum saltem quatuor magistrorum in facultate predicta, de quibus tibi videbitur expedire, diligentem examinationem prefatus Petrus de Arenys ad hoc sufficiens et ydoneus repertus extiterit in villa Perpiniani Elnen⁴. dioc., magisterii honorem et docendi licentiam in eadem facultate, servatis constitutionibus Viennen. concilii... auctoritate apostolica licentiam largiaris, et ut ipse infra dictum ordinem et extra illum quibuscumque gratiis, privilegiis,... tam a sede Apostolica quam ab eodem ordine fratribus ipsius ordinis in eadem facultate Parisius magistratis concessis perinde uti ac gaudere valeat ac si in Parisien. studio huiusmodi magisterium recepisset... concedas...

Dat. Avinione xi kalend. novembris, a. IX.

Arx. Vat., Reg. Avin., 247, fol. 516.

3

Avinyó, 24 agost 1393.

*Climent VII confirma les donacions fetes per Domènec Pons al col·legi que fundà a Lleida sota la invocació de la Verge Maria*¹.

Ad perpetuam rei memoriam. Iustis petentium votis libenter annuimus eaque favore prosequimur oportuno. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti fil. Dominici Poncii, precentoris ecclesie Ilerden., petitio continebat quod ipse collegio XII clericorum pauperum studentium quod in civitate Ilerden. sub nomine b. Marie Virginis instituerat, ac quibusdam aliis locis et in terris aliis piis causis necnon do. filio Laurentio Poncio, laico Ilerden. dioc. eius germano ipsiusque Laurentii heredibus in hospicio suo paterno nonnulla bona mobilia et immobilia per eundem Dominicum ex suis laboribus et industria licite, non per ecclesiam acquisita erogavit, concessit, donavit et assignavit.

Quare pro parte dicti Dominici nobis fuit humiliter supplicatum ut erogationibus, concessionibus, donationibus et assignationibus

⁴ esborrat: in civitate Barchinonen.

¹ Climent VII, el 1.er de gener de 1379, havia unit a aquest col·legi la quarta part del delme dels fruits de la parroquia de Balaguer (Arx. Vat. Reg. Avin., 215, f. 31.)

El 28 d'abril de 1388 el rei d'Aragó recomana a Domènec Pons el fill del seu cambrer Marc Pujol, de nom Joan, perquè pugui tenir una de les dotze places de l'esmentat col·legi (DENIFLE, *Archiv. f. Litt. u. Kirchengesch. d. Mittelalters*, vol. IV, p. 262).

El 10 de juny de 1476 Benet XIII nomena conservadors del susdit col·legi d'En Pons, llavors canonge i ardiaca de Barcelona, l'abat de Poblet, el degà de Lleida i el provisor de Barcelona (Arx. Vat. Reg. Avin., 338, f. 847).

huiusmodi robur confirmationis adicere, supplendo omnes defectus, si qui forsán intervenerint in premissis de benignitate apostolica dignaremur.

Nos itaque huiusmodi supplicationibus inclinati erogationes, concessionés, donationes et assignationes predictas ratas et gratas habentes eas ex certa scientia auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocínio communimus, supplentes omnes defectus, si qui forsán intervenerint in eisdem. Nulli ergo etc.

Dat. Avinione xii kalend. februarii, a. XVI. Expedita, II kalend. februarii a. XVI. H. de Spina.

Tradita parti ii non. febr., a. XVI, P. Bouquenoy.

Arx. Vat., Reg. Avin., 273, fol. 559.

4

Marsella, 21 juliol 1404.

Benet XIII faculta el seu familiar N'Andreu Bertran, rector de Torrent, de la diòcesi de València, per a que pugui fer l'examen de mestre de Teologia davant de quatre o cinc mestres en la mateixa facultat.

D.º f.º Andree Bertrandi, rectori parochialis ecclesie de Torrent, Valentin, dioc., familiari nostro, salutem, etc. Viri sacre lectionis studio dediti... Cum itaque, sicut accepimus, tu litterarum studio annis plurimis in sacra Theologie facultate insudaveris, ac desideres ad honorem magisterii in eadem facultate promoveri, Nos tibi, ut postquam quatuor libros Sententiarum in scholis palatii Apostolici Avinionen. quas tibi ad hoc constituimus et etiam deputamus, tamquam bacallarius formatus in eadem Theologia legeris, si per quinque vel saltem quatuor magistrorum in facultate predicta diligenter examen ad hoc sufficiens et ydoneus repertus fueris in scholis predictis magisterium honorem et docendi licentiam in facultate predicta, servatis tamen constitutionibus Viennen. concilii et aliis solemnitatibus servari in talibus consuetis, sub uno ex eisdem magistris recipere possis, ac idem magister illos tibi impendere licite valeat auctoritate apostolica tenore presentium, licentiam elargimus.

Datum Marsilie apud s. Victorem xii kalend. augusti, pontificatus nostri anno X.

Arx. Vat., Reg. Vat., 326, f. 23.

5

Gènova, 19 juny 1405.

Benet XIII dóna facultat al canceller de Tolosa per a que pugui examinar i conferir el magisteri en Teologia a fra Pere Garcia, de l'Orde franciscà.

D.^o filio cancellario eccl. Tholosan., salutem etc. Viri sacre lectionis, etc. Exhibita siquidem nobis pro parte dilecti fi. Petri Garciae, O. fr. m. professoris, petitio continebat quod ipse logicam, philosophiam et theologiam in Parisien., Montpesullan. et Tholosan. studiis fratrum dicti ordinis audivit et studuit, et aliis in domibus eiusdem ord. provincie Aragonie secundum morem dicti ordinis tam in Valentin, bacallariatus quam in Cesaraugustan, civitatibus lectori officia exercendo in eadem theologia pluribus annis insudavit et in locis insignibus, solemnibus et famosis dicte provincie et alibi in eisdem logica, philosophia ac theologia in ordinariis disputationibus disputavit et respondit ac etiam ad clerum sermones fecit et omnes cursus suos circa magisterium infra dictum ordinem complevit, et, sicut eadem petitio subiungebat, ipse desiderat in eiusdem theologie facultate in predicto Tholosan. studio per amplius insudare ... quare pro parte dicti Petri fuit nobis humiliter supplicatum ut sibi librum Sententiarum in studio tholosan. in presenti vel immediate sequenti anno extraordinarie legendi et, postquam eundem librum legerit, sibi magisterii honorem et docendi licentiam in eadem facultate concedi de benignitate apostolica mandaremus.

Nos ergo volentes dictum P. ... favorabiliter prosequi ... discretionis tue ... mandamus quatinus eidem P. si ad hoc per tuam, trium aut duorum prefati studii magistrorum in theologia ... examinationem repertus fuerit ydoneus huiusmodi licentiam legendi extraordinarie ... concedas. Et insuper si idem P. postquam dictum librum legerit ... sit sufficiens et ydoneus ad magisterium obtinendum, in facultate predicta sibi magisterii honorem et docendi licentiam ... eadem auctoritate largiaris ...

Dat. Janue xiii kalend. iulii, a. XI.

Arx. Vat., Reg. Avin., 320, f. 402.

6

Barcelona, 5 setembre 1409.

Benet XIII encarrega al framenor Joan Eximeno¹ que pugui examinar i conferir el magisteri en Teologia a fra Bernat Çanou.

D.º filio Bernardo Çanou, O. fr. min. professori, salutem, etc. Viri sacre lectionis studio dediti ... Cum itaque, sicut asseris, in diversis domibus ord. fr. min. gramaticam, logicam et philosophiam legeris, ac in theologia per triennium et demum in studio Parisien. per biennium studueris, nec non in domibus Maioricens. et Barchinonen. dicti ordinis, ac in Terraconen., Maioricens., Gerunden. et Ilerden, ecclesiis biblicus bacallarius et lector, secundum morem dicti ordinis, deputatus successive librum Sententiarum legeris, tuque magisterii honorem in facultate theologie suscipere desideres, Nos, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, ut in civitate Barchinonen., ubi Romana curia nunc residet, d. filius Iohannes Eximini, dicti ord. professor et in eadem facultate magister, si per suam et trium vel saltem duorum in eadem facultate magistrorum diligentem examinationem ad hoc repertus fueris ydoneus, tibi magisterii honorem et docendi licentiam in facultate predicta, servata constitutione Viennen. concilii et aliis solemnitatibus in talibus servare consuetis, non obstante defectu natalium quem pateris de so. genitus et so., super quo ut huiusmodi magisterii honorem suscipere posses fuit alias apostolica auctoritate dispensatum, et quibuscumque constitutionibus ... contrariis ... libere et licite largiri valeat, tibi et eidem Iohanni, auctoritate predicta, tenore presentium indulgemus. Nulli ergo., etc.

Dat. apud Turrim regiam prope Barchinon, non. septembris, a. XV.

Arx. Vat.. Reg. Avin., 333, f. 541.

7

Saragossa, 18 abril 1411.

El papa Benet XIII dona la cancelleria de l'Estudi General de Lleida a Dalmau de Mur, canonge.

Benedictus etc. do. filio Dalmacio de Muro, canonico Ilerden. et cancellario studii Ilerden. salutem etc. Sincere devotionis affectus quem ad nos et Romanam geris ecclesiam, nobilitas quoque

¹ Sobre Eximeno, vegeu: P. Pou, *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, Vich 1930, p. 291, 416-445.

generis et alia tue probitatis merita promerentur ut tibi reddamur ad gratiam liberales.

Cum itaque, sicut accepimus, officium cancellarie studii Ilerden. cuius collatio et omnimoda dispositio ad regem Aragonum pro tempore existentem ex privilegiis sedis apostolicę dicitur pertinere, quodque quondam Dalmacius Iaufredi, ipsius studii cancellarius, dum viveret obtinebat, per obitum ipsius Dalmacii qui extra Romanam curiam diem clausit extremum vacaverit et vacet ad presens, Nos, volentes te qui, ut asseris, de nobili genere procreatus existis favore prosequi gratie specialis, officium predictum cum omnibus iuribus et emolumentis suis apostolica tibi, quoad vixeris, auctoritate conferimus et de illo etiam providemus, decernentes te ad huiusmodi officium eiusque exercitium admittendum fore ac ex nunc irritum et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo, etc.

Dat. Cesarauguste xiv kalend. maii, anno XVII.

Executors de la present butila foren el bisbe d'Orense, el canonge de Segorb Bernat Forts i el provisor de Lleida:

In eodem modo ven. fr. episco. Aurien. et dilectis filiis Bernardo Fortis, canon. Segobricen. ac officiali Ilerden. salutem etc. Sincere devotionis etc. quocirca discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus vos vel duo aut unus vestrum... prefatum Dalmatium de Muro faciatis... ad dictum officium... responderi...

Dat. ut supra. Expedita xi kalend. maii, anno XVII. B. Fortis.

Arx. Vat. Reg. Avin., 336, f. 195.